کار

چهارشنبه ۲ بهمن ۱۳۸۱ – ۲۲ ژانویه ۲۰۰۳ دوره سوم – شماره ۲۹۶

KAR - No. 296 Wednesday 22. Jan. 2003

G 21170 D

آدرس کار در اینترنت: http://www.fadai.org

آدرس پست الکترونیکی: kar-aksaryat@gmx.de

شماره فاکس: Fax: 0049 - 221 - 331 82 90

شماره پیام‌گیر: 0049 ö 221 ö 9322136

تک فروشی: ۲/۲۰ یورو

بهای اشتراک: شش ماهه ۳۰ یورو؛ یک ساله ۶۰ یورو

Verleger: I.G.e.v

آدرس: I.G.e.v, Postfach 260268, 50515 Koeln, Germany

دارنده حساب: I.G.e.v

شماره حساب: 22 44 20 32

کد بانک: 37 05 01 98

نام بانک: Stadtsparkasse Koeln

فرم درخواست اشتراک کار

اشتراک جدید □ تمدید اشتراک □ شماره اشتراک:

مدت اشتراک: شش ماهه □ یک ساله □ تاریخ:

Name: .... :نام

Address: .... :نشانی

....

....

فرم را همراه با بهای اشتراک (حواله بانکی یا نمبر)

به آدرس کار پست کنید!

نقش «نفت» در یک جنگ از قبل اعلام شده

محمود صالحی

حضور نظامی ایالات متحده آمریکا در منطقه خلیج فارس برای جنگ با عراق طی روزهای گذشته ابعاد بی‌سابقه‌ای یافت.

این لشگرکشی درحالی صورت می‌گیرد که عضو دیگر «محور شرارت» یعنی کره شمالی از قرارداد بین‌المللی منع تولید سلاح‌های اتمی خارج و راکتورهای خود را فعال کرده است. برخورد «یک بام و دو هوای» آمریکا باکره و عراق، ظن اهمیت و نقش «نفت» در این جنگ از قبل اعلام شده را تقویت کرده است.

اهمیت نفت عراق در معادلات سیاسی

قوانین حاکم بر بازار نفت، قوانین «اقتصادی» نیستند. نفت، بازاری به غایت سیاسی است.

از سال ۱۹۷۰ به این سو در عراق تحقیقات زمین‌شناسی برای شناسایی سفره‌های نفتی صورت نگرفته است. از مجموع ۷۰ سفره نفتی عراق هنوز ۵۵ سفره آن مورد بهره‌برداری کامل نگرفته است. با این حال عراق دارای ۱۱۵ میلیارد بشکه ذخایر کشف شده و ۲۵۰ میلیارد بشکه ذخایر کشف‌نشده است.

اما براساس تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل و برنامه «غذا در مقابل نفت» اکنون عراق اجازه دارد بجای ۶ میلیون بشکه بین ۸۰۰ هزار تا یک میلیون بشکه نفت در روز صادر کند.

این کشور بعد از عربستان سعودی دومین ذخیره انبار نفت جهان را دارد و بدون تردید نمی‌تواند این ذخائر که برای تامین انرژی موتور کشورهای صنعتی مورد نیاز است، در معادلات سیاسی مورد توجه قرار نگیرد.

چرخش استراتژیک آمریکا عراق چرخ پنجم

درگزارش «جینی» در مورد تامین انرژی مورد نیاز آمریکا که در ماه مه ۲۰۰۱ منتشر شد نکات جالب توجهای وجود دارد:

- این گزارش می‌گوید: در حال حاضر تامین نیمی از انرژی مورد نیاز آمریکا از طریق واردات نفت صورت می‌گیرد. این میزان تا سال ۲۰۲۰ به دوسوم افزایش می‌یابد.
- این گزارش توصیه می‌کند، تامین نفت آمریکا در مرکز سیاست خارجی و تجاری آمریکا قرار گیرد.
- این گزارش توصیه می‌کند، منابع نفت آلاسکا که در مناطق طبیعی حفاظت شده قرار دارند مورد بهره‌برداری قرار گیرد.
- این گزارش توصیه می‌کند در مورد روسیه که بعد از خاورمیانه دارای بزرگترین منابع نفتی است سیاست نزدیکی پیش‌گرفته شود.
- گزارش توصیه می‌کند آمریکا حضور فعالانه‌تری در دریای خزر داشته باشد.
- گزارش توصیه می‌کند در رابطه با عربستان سعودی که ۲۵درصد ذخائر نفت جهان را دراختیار دارد روابط دوستانه حفظ شود.
- این گزارش در مورد عراق، تحریم اقتصادی و تاثیر آن بر نفت خواستار «بازبینی و بررسی» دوباره اوضاع است.

از سوی دیگر رژیم صدام حسین قراردادهای نفتی بسیار بزرگی با کنسرن‌های غیر آمریکایی به امضا رسانده است که مهمترین آنها عبارتند از:

- قرارداد اجازه بهره‌برداری از سفره نفتی مجنون و نهر بن‌عمر (ظرفیت ۱۸ میلیارد بشکه) با کنسرن فرانسوی (توتال فینا الف).
- قرارداد اجازه بهره‌برداری از سفره نفتی کورنا (ظرفیت ۱۵ میلیارد بشکه) با کنسرن روسی (لوکاویل).
- قرارداد با شرکت ایتالیایی (ENI) و کمپانی ملی نفت چین (ظرفیت ۴۴ میلیارد بشکه).

رفع تحریم‌های اقتصادی عراق از سوی دیگر به معنی از دست رفتن منابع عظیم نفتی برای آمریکا است. اما سقوط دولت صدام و روی‌کارآمدن یک دولت نزدیک به آمریکا و یا حتی حضور مستقیم آمریکا در عراق شرایط را بکلی بسود آمریکا تغییر خواهد داد.

گزارش «جینی» در مورد انرژی قبل از ۱۱ سپتامبر تهیه شده است اما حل مسئله عراق بعد از این حادثه در دستور روز قرارگرفت.

آمریکا تا آن زمان رابطه بسیار نزدیک و دوستانه‌ای با عربستان که ۲۵ درصد از ذخائر نفت جهان را در اختیار خود دارد، داشت و چشم بر حمایت مالی و صدور تروریسم اسلامی حاکمان آن بسته بود. جایگاه ویژه عربستان ناشی از قدرت تولید نفت این کشور در اوپک که همواره بعنوان اهرم کنترل قیمت عمل می‌کرد بود.

پس از ۱۱ سپتامبر عربستان جایگاه ویژه خود را از دست داد. زیرا:

- تقریباً همه تروریست‌هایی که در حمله نیویورک شرکت داشتند تبعه عربستان سعودی بودند.
- خشن‌ترین و عقب‌مانده‌ترین فرم اسلام (وهابیت) دین رسمی این کشور است.
- دولت این کشور تحت فشار نیروهای بنیادگرا بمنظور خروج ارتش آمریکا از مهد اسلام قرار دارد.
- و بالاخره سه مرد قدرتمند آن (پادشاه، ولیعهد و وزیر دفاع) بیش از ۷۰ سال سن دارند.

همه این عوامل از عربستان یک شبه‌جزیره بی‌ثبات می‌سازد. هر اتفاقی در عربستان، آمریکا را در مقابل مشکل جدی تامین انرژی قرار می‌دهد و این در صورتی است که آمریکا در شرایط کنونی امکان دسترسی به منابع عراق را هم ندارد.

تغییر شرایط در عراق چه از راه جنگ و یا استعفا و راه سوم که همانا کشته شدن صدام از سوی اطرافیانش باشد در واقع نخستین گام جهت تامین آلترناتیو برای نفت عربستان است.

کم‌اهمیت شدن عربستان در امر تامین انرژی امکان آماده‌سازی شرایط برای تغییرات اساسی‌تر در این کشور را فراهم می‌سازد.

کالبدشکافی یک دیکتاتور

صدام‌حسین کیست؟ روانشناسی او چیست؟ و چرا و چگونه بر عراق حکومت می‌کند؟ این‌ها سئوالاتی هستند که مطلب گردآوری شده زیر سعی در جوابگویی به آن‌ها دارد.

* * *

از تاسیس دولت عراق چندسالی بیش نیست که می‌گذرد. روستای اوجا در نزدیکی شهر تکریت قرار دارد. روستایی بدون آب و برق و جاده. زندگی در اوجا هزاران و صدها سال به روال همیشگی‌اش گذشته است. تولد و مرگ، عروسی و عزا، شادی و دعوا. کودکان گله‌های گوسفند و بز را به چرا می‌برند و گاهی هم یک گوسفند کم می‌آید و آنها هم از گله دیگران یکی را می‌دزدند و اگر هم لو رفتند به دعوا گوسفند را پس می‌دهند.

در میان این کودکان اما یکی به گونه دیگری است. او به دعوا هم حتی گوسفند را پس نمی‌دهد. او گوسفند را می‌کشد، تکه‌تکه می‌کند و بدور می‌اندازد اما آنچه را که او یکبار تصاحب کرد دیگر پس نمی‌دهد. مقابله‌جویی، خشونت و کله‌شقی او زبانزد است. نام صدام متناسب با رفتارش است.

صبح‌طلقه مادر صدام فالگیر بود و درده به پدرش حسن بخاطر اینکه می‌گفت به زیارت مکه رفته «چاخان» می‌گفتند زیرا همه می‌دانستند که او حتی تا بغداد هم نرفته است. حسن صبح‌ها صدام را با شلاق می‌زد و از خانه می‌راند و به بزچرانی می‌فرستاد.

اگر دایی‌اش خیرالله طلفه نبود شاید صدام بعدها گردن کلفت ده می‌شد و همانجا هم می‌ماند. اما خواندن و نوشتن را از دایی‌اش آموخت. او افسر ارتش، ملی‌گرا به هیتلر و موسولینی علاقه داشت و متنفر از انگلیسی‌ها بود. خیرالله سمبل دوران کودکی و نوجوانی صدام است.

با هدایت خیرالله، صدام عضو حزب بعث می‌شود و به ارتش می‌پیوندد. صدام جوان که اکنون ۲۲ سال بیش ندارد در اولین ماموریت‌اش عضو گروهی است که ماموریت کشتن ژنرال عبدالکریم قاسم را برعهده دارند. در شب ۱۷ اکتبر سال ۱۹۵۹ براثر تیراندازی بی‌موقع صدام طرح ترور قاسم نافرجام می‌ماند و صدام حسین که از ناحیه پا مجروح شده بود به سوریه و سپس مصر می‌گریزد و مخفی می‌شود.

چهار سال بعد پس از دستگیری و اعدام ژنرال قاسم او در سال ۱۹۶۳ به عراق باز می‌گردد و مسئول امنیتی حزب بعث می‌شود و از تدارک‌دهندگان کودتای موفقیت‌آمیز حزب در سال ۱۹۶۸ است. صدام حسین آدم سخنور و سیاسی نبود و توانایی متقاعدکردن و متقاعد شدن از طریق بحث و جدل را نداشت. او در سالهایی که مسئول امنیتی بود همه فراکسیون‌ها و جناح‌های فکری درون حزب را شناخت و آدم‌هایش را به پاکسازی عناصر نامطلوب می‌فرستاد. زمانی که صدام حسین در سمت معاون رئیس جمهور بود عراق شاهد موج مدرنیزه شدن گردید: مدرسه و کارخانه سازی، تاسیس دانشگاه، جاده‌کشی و نهضت سوادآموزی. او حتی از یونسکو جایزه‌ای هم دریافت کرد.

سال ۱۹۷۹ البکر رئیس جمهور عراق بعلت «بیماری» از مقام خود استعفا می‌دهد و صدام حسین جانشین او می‌شود. صدام اکنون رهبر کشوری است که صاحب ذخایر غنی نفت است و برخلاف سایر کشورهای عربی از منابع آب سرشار نیز برخوردار است.

پسرک چوپان اکنون به عالی‌ترین مقام عراق دست‌یافته است و «قدرت» را تصاحب کرده است. آنالیز رفتار و کاراکتر صدام نشان می‌دهد که روانشناسی او اما همان «بهرقیمتی گوسفند دزدی را پس نده‌ی» دوران نوجوانی‌اش است.

هنوز چند روزی از استعفای البکر نگذشته که در ماه جولای سال ۱۹۷۹ صدام اعضای شورای انقلاب و صدها نفر از رهبران حزب بعث را به سالن کنفرانسی دعوت می‌کند. هیچ‌کس نمی‌داند موضوع چیست. بیرون از سالن ماموران مسلح همه‌جا را محاصره کرده‌اند. او با سیگار برگ بر روی صحنه ظاهر می‌شود و صحبت از نقشه خانندهای می‌کند که از سوی دولت سوریه طراحی و در آخرین لحظات کشف شده است. سپس دبیراول شورای انقلاب که آثار شکنجه بر او مشهود است از پشت پرده بیرون می‌آید و اسامی «خائنین» را یکی یکی می‌خواند و با انگشت به آنان اشاره می‌کند. ماموریـن مسلح «خائنین» را به گوشه‌ای می‌برند. سپس حاضرین از جای برمی‌خیزند و به کف زدن می‌پردازند. پس از آن حاضرین در سالن در مقابل دوربین فیلمبرداری و به نشانه «بیعت» با صدام «خائنین» را بگلوله می‌بندند. سیستم حفظ قدرت صدام بر «تصفیه» هراز چندگاهی استوار است.

تاثیر روانی نخستین «شکست» صدام در جریان ترور قاسم او را وادار به زندگی در دنیای «سورئالی» کرده و او در این دنیا «ظفرمند» است و دستگاه عریض و طویلی از چاپلوسان با تبلیغات همه شکست‌های او را به پیروزی تبدیل می‌کند. در رویای تصاحب خوزستان نفت‌خیز در جنگ ۸ ساله با ایران نه تنها میلیون‌ها نفر از دو کشور کشته و زخمی شدند بلکه از عراق ثروتمند کشوری با بدهی‌های خارجی ساخت. صدام در دنیای «سورئال‌اش» با ۲۵۰۰ کلاه سوراخ شده سربازان ایرانی «اثر هنری» بوجود آورد تا از این جنگ بیهوده، ظفرمند بیرون آمده باشد. با حمله نظامی به کویت در سال ۱۹۹۰ فکر می‌کرد او براحتی قادر است جغرافیایی سیاسی را بزعم خویش تغییر دهد. اما در «مادر همه جنگ‌ها» عراق را در سراشیب نابودی انداخت.

صدام‌حسین دنیای خارج از عراق را نمی‌شناسد. می‌گویند فیلم مورد علاقه‌اش «پدرخوانده» است. صدام ایدئولوژی ندارد و تمام تلاش او حفظ قدرت است. بنظر می‌رسد او دور اطرافیانش دایره‌هایی با شعاع‌های متفاوت کشیده است و هرکس از اطرافیانش که از دایره خود عبور کند به مرگ محکوم است. برای او مهم نیست که چه کسی از دایره‌اش عبور می‌کند، می‌خواهد حتی اگر عدنان پسر خیرالله دائی عزیزش که در جنگ با ایران محبوبیت کسب کرده بود و وزیر دفاع عراق شده بود، باشد.

فردای آن روز که هلی‌کوپتر عدنان در آسمان صاف بغداد منفجر شد علت رسمی مرگ او را توفان شن نامیدند.

بیماری و مخرج مشترک همه دیکتاتورها اما همان خواست «جاودانه» و «ابدی» شدنشان است. صدام روزی به رئیس سازمان امنیت عراق وفیق سماری که از این کشور گریخته گفت: مهم این است که ۵۰۰ سال دیگر هم بچه مدرسه‌ای‌های عراق نام او را بر زبان برانند. او می‌داند ممکن است کاخ‌های او نابود شوند اما کسی جرات نخواهد کرد به حریم سه مسجد عظیمی که بدستور او در بغداد ساخته شده و بر روی آجرهایش «صدام حسین» (ص. ح.) حک شده تجاوز کند.

اگر صدام بداند که به آخر راه رسیده چه خواهد کرد؟ ژنرال فراری مهدی ال دولیمی که از سال ۱۹۶۹ صدام را می‌شناسد و در کنفرانس لندن نیز شرکت داشت می‌گوید: او همه چیز را نابود خواهد کرد.

پژوهش: محمود صالحی